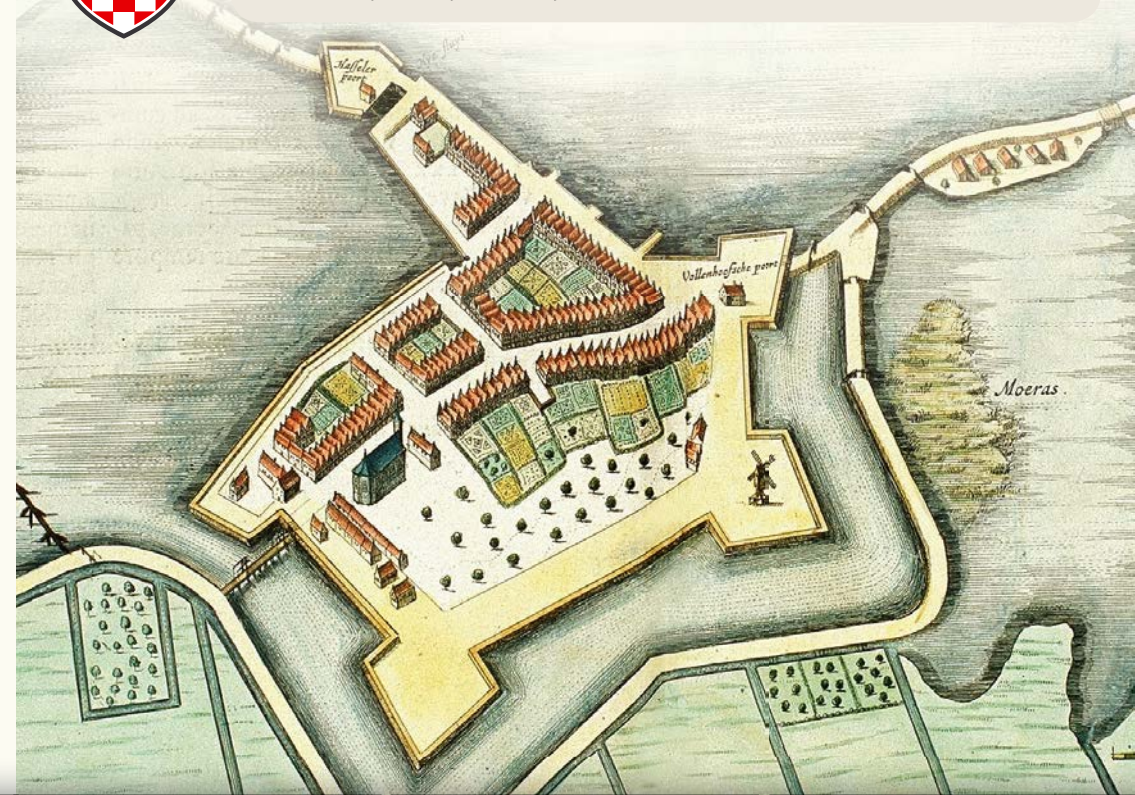

SLUZIGER KRONIEK

JAARGANG NR. 28 | NUMMER 84 | DECEMBER 2018

Tijdschrift van de Historische Vereniging Zwartsluis over de geschiedenis van Zwartsluis, Baarlo, De Velde, Zwartewaterklooster en Zandbelt en Schutsloot

De historische vereniging Zwartsluis, opgericht in 1990, streeft ernaar het historisch waardebefesf en de kennis over het erfgoed van Zwartsluis te bevorderen in allerlei vormen, onder haar leden en andere geïnteresseerden.

Vormgeving en opmaak:
Rudi Dekker | Grafische Vormgeving, Zwartsluis
www.rudidekker.nl

www.historiezwartsluis.nl

Inhoud

- 2 **Van de voorzitter**
Cees Berens
- 3 **Voorwoord redactie**
Geert Doosje
- 4 **Zo beleefde Jan Ridderinkhof Zwartsluis**
Deel 3: Teruggekomen in Zwartsluis tot nu
Afke Oosterhaven
- 10 **Wat gebeurde er in 1939**
“An de Sluus”
- 12 **Marshall bomen: Een nieuw fruitras....?**
Nee een oud verhaal
Jan Bus
- 14 **ABC**
van Zwartsluis
- 16 **Middenposter**
- 18 **De geschiedenis van de molen van Zwartsluis**
Corina Berens
- 21 **Openbare diensten**
Overgenomen uit het manuscript van Zwartsluis,
een groot en deftig dorp, G.J. van Kolmeschate
- 25 **Via Zwartsluis naar Belt-Schutsloot**
Doortje Stam
- 30 **Privacyverklaring van de Historische Vereniging**
Zwartsluis

Zwartsluis, het dorp van de geschiedenis - 29 Janij.

Van de voorzitter

Beste lezers,

Afgelopen maanden hebben we het druk gehad bij de Historische Vereniging, het archief wat in de Toesebolte stond is verhuisd naar het havengebouwtje aan de Kolksluis. Deze locatie is vrijgekomen nadat de Jeugdsoos Esclusa vertrokken is naar de locatie bij de Cingellanden. We hebben nu een mooie historische locatie, in het centrum van Zwartsluis. Het is een mooie ruimte voor ons archief en we hebben een kantoor waar we ons bezig houden met archiveren, digitaliseren van documenten en materialen en bij gelegenheid te vergaderen en archiefbezoekers te ontvangen. We hopen op veel bezoek, in het bijzonder tijdens evenementen; we zetten de deur open!

We staan klaar om uw historische waardevolle oude foto's, dia's, fotonegatieven, videobanden en koopaktes te digitaliseren. Wie nog oude 8mm films heeft van bijvoorbeeld Koninginnedagen, winkelopeningen, jubilea of andere activiteiten in Zwartsluis kan bij ons terecht. Wij digitaliseren ze waarna u deze weer terug krijgt. We zijn nog op zoek naar een goed werkende film-projector. Wie heeft er nog een thuis staan en wil hem kwijt? Onze oude heeft het helaas begeven.

Wilt u ons onderkomen een keer bezoeken dan kunt u een afspraak maken via: Info@historiezwartsluis.nl of 06-20770529 (Thijs Oosterhof).

Ik wil hiermee een ieder bedanken die zich de afgelopen maanden heeft ingezet met het inrichten van het archief, schilderwerk, schoonmaken en het verhuizen van de archiefspullen. Zonder jullie was het ons niet gelukt! Op woensdag 19 september heeft Thea Kroese uit Vroomshoop ons verteld over de verrassingen in taal, cultuur en geschiedenis die met ons dagelijks leven zijn verweven.

Ons nieuwe onderkomen voor het archief, met het mooie opvallende info-gevelbord, waarmee we zeer ingenomen zijn. Ontworpen door Rudi Dekker

Het is een prachtige ledenavond geworden en de opkomst was boven verwachting hoog. In januari of februari 2019 hebben we weer een ledenavond. Wat er dan gebeurt, is nog niet bekend maar dat kunt u dan lezen op onze Facebook pagina en in het Reclameblaadje.

Graag wil ik van de gelegenheid gebruik maken om een toelichting te geven op het gegeven, dat in de vorige Kroniek geen vermelding in de Colofon stond over de samenstelling van de redactie van de Kroniek. Door een opeenstapeling van misverstanden en aannames werd verondersteld, dat eindredacteur Geert Doosje niet meer beschikbaar zou zijn voor de uitoefening van die functie. Het ontbreken van de vermelding van zijn naam zorgde voor meerdere reacties vanuit de lezers. Een gesprek tussen hem en het bestuur heeft voor helderheid gezorgd. Het bestuur is blij, dat de misverstanden uit de wereld zijn geholpen en dat Geert zijn expertise wil blijven inzetten ten behoeve van de Kroniek.

Cees Berens, voorzitter

Voorwoord redactie

Beste lezers,

Als eindredacteur heb ik de draad weer opgepakt en u kunt van mij voor nu en in de toekomst weer een inleiding van de redactie verwachten op het geboden leesmateriaal. Deze Kroniek is weer rijk gevuld met verhalen en verwerking van historische geschriften. Het laatste deel van de ontboezemingen van ons "alter ego" Jan Ridderinkhof. Niet ver van zijn schoenenzaak was sinds jaar en dag de bakkerij van Kampherbeek – nu Nieborg – gevestigd. Een zeer lezenswaardig stuk is hierover geschreven. Van moeders kant (mijn oma heette Schraa- Linde) in de verte ook nog familie, dus daarmee voor mij ook nog speciaal, vooral ook omdat nieuwe wetenswaardigheden aan het licht kwamen. In de volgende Kroniek kunt u daarvan kennis nemen. Voor deze Kroniek hadden we zoveel aanbod, dat daarmee de beschikbare ruimte werd opgesoupeerd. Een ander stukje nostalgie, verzameld door Corina Berens, betreft de geschiedenis van "De meule van Varrewiek", "ontwiekt", verborgen in een foielelijk omhulsel (silo), bij afbraak weer tevoorschijn gekomen en nog steeds de naamdrager van de belendende straat: de Molenstraat. Het enige wat nog aan het bestaan van de molen herinnert. Doortje Stam

(-Maandag) is er weer in geslaagd de verbintenis tussen Zwartsluis en Belt Schutsloot te illustreren met haar interview van Jan de Jonge. Voor de volgende uitgave zit er nog veel meer "in de tas", waar we nu nog niets over verklappen. Kortom, genoeg om nieuwgierig de bladzijden om te slaan! U komt dan onderweg nog een prachtig winters tafereel tegen, ter illustratie van onze goede wensen voor de feestdagen en jaarwisseling!

Puzzel: Velen hebben de moeite genomen om onze puzzel op te lossen en in te zenden. De oplossing was: Wie geen kennis heeft van het verleden, heeft geen zicht op de toekomst. Deze keer mag Trijnie Hagreis-Vinke als winnares het geldprijsje in ontvangst nemen. Wellicht volgende uitgave weer een puzzel.

Veel leesplezier gewenst.

Geert Doosje, eindredacteur

Zo beleefde Jan Ridderinkhof Zwartsluis

Deel 3: Teruggekomen in Zwartsluis tot nu

Brug slaan

Omdat je niet een periode in je leven qua invloed op je ontwikkeling kunt wissen, wordt hier kort een brug geslagen van 1954, het jaar dat Jan uit Zwartsluis vertrok naar 1967, het jaar van zijn terugkomst.

Jan begon in 1954 in *Zwolle* bij Bata. Na 2 maanden ging hij naar *Enschede* om daar in de Bata-zaak als sous-chef te werken. Zo kon Jan de reumatische filiaalhouder, voor wie het werk erg zwaar was geworden door zijn ziekte, ondersteunen.

In 1956 werd Jan gevraagd om in *Den Helder*, "het einde van de wereld", te komen werken als manager in het Bata-filiaal daar. Hij hielp het verlopen filiaal er zo goed bovenop, dat hij na 3 jaar een aanbod kreeg om rayonleider te worden in de kop van N-Holland boven de lijn Amsterdam. Dit betekende dat Jan de filialen controleerde en de voorraden van de filialen in dit gebied beheerde.

Coby, Jans vrouw, deed het filiaal in Den Helder, toen hij rayonleider werd. Jan zegt: "De vrouw achter de man heeft grote invloed op een gelukkig leven". Hier leerde Jan briden waarvan hij nog steeds fervent en actief liefhebber is. Ook scouting en zondagsschool kregen veel aandacht van Jan en Coby. Veel families uit Zwartsluis, zoals Bieze, Mouwe, Jongman, Regelink en Hollander, woonden in Den Helder vanwege het werk in de crisisjaren bij de Koninklijke Marine. Ook waren er jongens uit Zwartsluis die vanwege militaire dienstplicht in Den Helder zaten. Deze Sluzigers bezochten Jan regelmatig. In deze periode heeft Jan enorm veel ervaring opgedaan: veel collega's leren kennen en oog krijgen voor wat goed gaat en wat minder goed gaat!

Toen kwam in 1961 het verzoek om manager van het luxe-filiaal van Bata Internationaal te worden in de Spuistraat van *Den Haag*. Het was hier een ongekende wereld van top luxe waarover Jan zich enorm verbaasde. Jan werkte zich uit de naad om de voorraad te leren kennen. Bovendien wilde hij de mensen daar begrijpen. Voor dat laatste abonneerde hij zich op de krant "het Vaderland" om te lezen waar de mensen, oftewel de klanten, zich in de stad mee bezighielden. En een TV werd gekocht, want daarop kon je de 'upper-ten' zien die ook Jans' Bata-zaak binnenwandelden.

Huwelijksdag van Jans ouders

Vanuit Den Haag reden Jan en Coby op 1 februari 1967 om toch de trouwdag van Jans ouders te vieren, want Jans vader had al in het ziekenhuis gelegen door hartproblemen. Toen ze weer naar huis wilden gaan, sprak vader Ridderinkhof deze woorden: "Jan, wil je de zaak overnemen?"

Bata Den Helder

Coby staat rechts van Jan met het personeel

Als een donderslag bij heldere hemel! Ook voor de rest van de familie. Wat te doen? Bij Bata voelde het goed. Toch hebben Jan en Coby alles goed overwegend, besloten om Den Haag los te laten. Het leek hen ook leuk om terug te gaan naar Zwartsluis en: "daar heb je dan een eigen zaak!!! Dit is het beste besluit van ons leven", zegt Jan.

Super de luxe zaak in Den Haag

De winkel werd op huurkoopbasis overgenomen, wat inhield dat Jan 25 jaar lang iedere week de 'breng'-schuld aan zijn vader betaalde. Want de huurkoop ging niet via de bank. Vader regeerde over zijn graf heen door deze regeling, want na zijn dood heeft Jan dit geld nog jaren iedere week naar zijn moeder gebracht. Het plan om de zaak direct te verbouwen en te openen was meteen geboren en toen Jan pas in september van Bata met ontslag mocht, braken er drukke tijden aan.

Opoe Mouwe, de inwonende moeder van Jans' moeder verhuisde naar het rusthuis. De Schans was net klaar. Jan's ouders konden een huis aan de Arembergerstraat huren en Jan en Coby woonden eerst bij familie in. Want de winkel werd nu direct verbouwd in 1967. In datzelfde jaar werd de rondweg dwars door Zwartsluis aangelegd. Ook werd de wijk 'de Nieuwe Sluis' gesaneerd waardoor schoenmakerij Mouwe moest verkassen. Het pand in de Kerkstraat, waar nu Petra met haar kapsalon zit, was vrijgekomen en Jan had dit gehuurd. Hij wilde daar een schoenmakerij starten wat heel handig is om bij de schoenenzaak te hebben. Nu kon oom Mouwe daar aan de slag.

1e verbouwing

'Ondanks de puinhopen, blijven wij verkopen': was de slogan in die tijd. De hele benedenverdieping werd één winkel. In totaal zo'n 100 m²: van Kerkstraat tot en met Stationsweg. Bij de opening van de verbouwde

1967

1e verbouwing wordt gevierd

winkel liep Voorwaarts de winkel binnen via de deur aan de Stationsweg en de Kerkstraatdeur weer uit. Binnen een week of 5 was de totale winkel verbouwd! De hele verbouwing verliep heel voorspoedig. Ondertussen hielden ze een drastische opruiming van alle schoenen die ze zelf niet hadden ingekocht. Vanaf het eerste moment dat Jan met de zaak begon in Zwartsluis voelde hij de 'gunfactor' van de mensen uit Zwartsluis en ook uit de omgeving: in de winkel

hing een sfeer van wederzijds plezier! Jan: "Voor ons voelde Zwartsluis aan alle kanten als een warme deken om ons heen".

Na een jaar stierf Jans vader. Bij zijn begrafenis was geen dominee en ouderling aanwezig, wat Jan tot een schriftelijke klacht bracht. Een ouderling zei: "Kom in de kerkenraad, dan kan je deze zaken verbeteren". Het was een moeilijke tijd voor de kerk vanwege veel plotselinge sterfgevallen. Jan is 13 jaar ouderling geweest, met 1 jaar dispensatie om dominee Heusinkveld in te werken. Jan vertelt dat geloven een combinatie is van twijfel EN vertrouwen. Men wil altijd bewijs voor het bestaan van God, maar dat kan niemand geven. Leven zoals Jezus, en aannemen dat er na dit leven een huis is met vele woningen. Dit was ook wat Coby geloofde in haar sterven: "ik ga naar 't huis met de vele woningen", vertelt Jan met emotie. Als scriba moest Jan 25 man uitnodigen voor de vergadering van de kerkenraad. Hij had zulk dun papier dat hij 5 doorslagen kon maken: hoefde hij de uitnodiging maar 5 keer te typen...

Prijsuitreiking Roeimarathon

Activiteiten

Overdag werkten Jan en Coby samen voor de zaak, door de week hadden ze 's avonds hun eigen activiteiten tot een uur of half 11. Daarna werd er thuis bijgepraat over hun belevenissen. Als stel waren Coby en Jan heel goed op elkaar ingespeeld. Jan was actief als bestuurslid van de Handelsvereniging en zat zodoende als vertegenwoordiger daarvan in het bestuur van de VVV. Als voorzitter van de

Handelsvereniging reikte Jan de prijs uit van de Roeimarathon tussen Grouw en Zwartsluis in het Theehuis in Grouw.

Er was een klein haventje in Zwartsluis: de Duker. Te klein vond men, waardoor de Jachthaven tot ontwikkeling kwam. Klaas Laansma, wiens ouders op de Weijsberg woonden, werkte op het Ministerie in Den Haag en zorgde voor een vergunning voor het bouwen van een jachthaven. In het Jachthavenbestuur had de Handelsvereniging en de VVV allebei 1 stem en de Watersportvereniging 3 stemmen. Zo zat Jan ook in dat bestuur. Aandacht schenken aan de toeristen is van groot belang voor het dorp. De Verkeerscommissie bemande Jan ook een tijdlang. Als bestuurslid van het zwembad organiseerde Jan schaatsdagen. Schaatsshal Thialf was in 1967 geopend wat een enorme aantrekkingskracht had. Soms gingen ze met 3 bussen vol erheen. De winst van deze schaatsdagen was voor 't goede doel: het zwembad. De kaartverkoop was in de winkel en heette dan Sporthuis Ridderinkhof! Coby was actief bij de Vereniging van Huisvrouwen, Welzijn Ouderen, de ANBO (Algemene Bond voor Ouderen), de Zondagschool (Jan ook) en het Huisvrouwenorkest.

2e verbouwing

"Zwartsluis voelde vanaf de start als een warme mantel om ons heen. En de zaak bleef maar groeien vanaf dag 1 van de opening, zodat we na 5 jaar compleet uit onze jas waren gegroeid. Het stoppen van de Centra winkel naast ons en de mogelijkheid die wij kregen om die te kopen, kwam voor ons op het goede moment", kijkt Jan terug. Op 2 januari 1976 begonnen Kuipers en zoon (Freek) met de sloop van het hele pand. Dit was noodzakelijk om een sterke constructie te krijgen: er moesten 48 palen de grond in als fundament. Jan vertelt: "Waar konden we een noodwinkel opzetten? Op dat moment stond het pand leeg, waarin nu de dokterspraktijk van dokter de Maat en Trum is gevestigd. Wij konden dat huren. Om een woonhuis plus winkel half December te verhuizen was een knap stuk organisatie. Maar we konden blijven winkelen en onze klanten bleven ons trouw. Met veel medewerking konden we op 26 September van dat zelfde jaar een vliegtuig boven Zwartsluis laten vliegen, waaruit een parachute gedropt werd met de sleutel om onze nieuwe zaak te openen". De winkel was uitgebreid tot circa 200 m². De woning was toen nog niet klaar. Jan en Coby woonden eerst ter overbrugging in het huis van Olland, een prachtig huis, en later

De zaak Ridderinkhof in 1976

in een bejaardenwoning aan de Kiekendiefstraat, "een heel gezellige tijd". Voor de Kerstdagen woonden Jan en Coby in het verbouwde huis.

Gestopt

Jan stopte in 1987 met de schoenenzaak toen hij een hartinfarct kreeg. Oorzaak van dit infarct is misschien mede doordat hij zich als voorzitter van het Zwembadbestuur geconfronteerd zag met het plan van Burgemeester Top, die de leiding van het zwembad in handen van vrijwilligers wilde leggen. De betaalde werknemers moest Jan in dat geval ontslaan. Jan voelde zich erg verantwoordelijk voor de veiligheid binnen het zwembad en kreeg hier nachtmerries van. Gelukkig is dit onzalige plan niet doorgegaan. Jan is erelid van het Zwembad geworden en mag nog steeds vrij baantjes trekken. In 1996 moest Jan een hartoperatie ondergaan en daarna kon hij geen spanning meer verdragen. Jan vertelt dat hij eerst ronduit kribbig was geworden: een verandering van karakter vond plaats.

Koninklijk onderscheiden

Zowel Coby als Jan hebben in de '90-jaren een Koninklijk lintje ontvangen. Jan was actief in de Historische Vereniging, de CNJV, de Bridgeclub en het Zwembadbestuur. Coby's activiteiten werden al eerder opgesomd in het artikel. Nog een activiteit die vermeld moet worden zijn de zwerftochten. Op verzoek van de VVV heeft Jan samen met Coby verschillende tochten georganiseerd. 'Zonnedagen' werden deze jaarlijkse uitstapjes met de bus genoemd waarvan de deelnemers 70 jaar of ouder waren. Om de beurt ging een van de dokters mee en een lid van de ANWB/wegenwacht. Buisman regelde een filmcamera en zo is er nog een aantal films van deze Zonnedagen. Bij binnenkomst in Zwartsluis speelde Voorwaarts en werd in het museum in de Buismancorner, die door Buisman wordt gefinancierd) koffie gedronken. Met uiteraard een schepje echte Buisman erin, zoals nu nog steeds de koffie gedronken wordt.

Nog steeds actief

In 2000 adviseerde de arts Jan om veel te lopen vanwege zijn etalagebenen. Freddy Weijs zag Jan lopen en vroeg of Jan niet iets voor het museum wilde doen. Nadat Jan een rondleiding van Freddy had meegemaakt, leidde Jan eveneens bezoekers rond. Ook door het dorp hield Jan allang rondleidingen. Hij begon deze rondleidingen altijd met een mooi motto, wat dit artikel passend afsluit. Jan besluit: "Al met al een zeer dankbaar leven in Zwartsluis waar ik, nu alleen zonder mijn steun en maatje, toch nog gelukkig in mijn scootmobiel mag rondrijden als "JAN UUT DE SLUUS EN DOAR VUUL IK MI-J TUUS."

Afke Oosterhaven

Wat gebeurde er in 1939 "An de Sluus"

ZWARTSLUIS.

CHR. MIDDENSTANDSVEREENIGING. (6 April). — Door de Chr. Middenstandsvereniging alhier werd onder leiding van den heer G. J. de Jong in het gebouw „Vrede" een vergadering gehouden, waar als spreker optrad de heer G. v. d Boom van Apeldoorn, met het onderwerp: „De funeste invloed van het grootwinkelbedrijf op de samenleving in het algemeen en voor den middenstand in het bijzonder".

De voorzitter dankte spreker voor zijn referaat, evenals de burgemeester, de heer D. de Koning.

Op de vraag van den burgemeester of er een tendenz van afnemng valt te bespeuren, antwoordde spr. dat de Unilever stiekum en gevaarlijk zijn werk doorzet.

Op een gestelde vraag of de Regeering niet kan ingrijpen, antwoordde spr. dat wanneer voldoende bewijzen verzameld zijn dit wel zal geschieden. De belangstelling had groter kunnen zijn.

AFD. BOUWARBEIDERSBOND, (6 April) — Alhier is een afd. van den algem. Ned. Bouwarbeidersbond opgericht met het volgende voorloopig bestuur: L. Vos, voorzitter; L. Elken, secr. en W. Wanninge, penn.

BRANDWEERPROBLEMEN, (6 April) — In hotel Roskam werd de algemeene vergadering van brandmeesters gehouden. De voorzitter opende de vergadering met een woord van welkom tot de aanwezigen, in het bijzonder tot den heer G. v. d. Meulen, welke laatste dit jaar den dag herdenkt dat hij voor 25 jaren als spuitgast was benoemd. De voorzitter dankte den jubilaris voor alles wat deze in de afgelopen periode voor de gemeente heeft gedaan.

Het verslag van den penningmeester toonde een batig saldo van f 79.42. Het vervoer der spuit met paardentractie achtte men te langzaam. Een commissie zal benoemd worden om te onderzoeken of dit niet geschikter per auto kan. Door den heer Koel werd gesproken over de taak der brandweer in tijden van oorlog. Tenslotte bepleitte spr. nog de aanschaffing van een babyspuit.

DE HEER C. TOLHOEK GEHULDIGD.

Te Zwartsluis.

Ten gemeentehuize te Zwartsluis is de heer C. Tolhoek, hoofd van den vee- en vleescheuringsdienst te Meppel, gehuldigd in verband met het feit, dat hij op dien dag 12½ jaren als hoofd tevens administrateur fungeerde van den vleescheuringsdienst kring Zwartsluis, waaronder ressorteeren de gemeenten Zwartsluis, Genemuiden en Hasselt. Bij deze huldiging waren aanwezig burgemeester De Koning van Zwartsluis, burgemeester J. P. Royer van Hasselt, alsmede de gemeentesecretaris en voorts de burgemeester en secretaris van Genemuiden, resp. de heeren J. G. Hamer en A. Timmerman. Voorts hadden verschillende gemeente-ambtenaren van hun belangstelling doen blijken. De burgemeesters der drie gemeenten hielden waardeerende toespraken, welke woorden zij verzeld deden gaan van een stoffelijk huldeblijk, terwijl voorts bloemen werden aangeboden.

De heer Tolhoek dankte in hartelijke bewoordingen voor de hem gebrachte hulde, waarmede de korte plechtigheid was beëindigd.

DAMWEDSTRIJD, (6 April) — De Zwartsluizer damclub speelde Woensdagavond een returnwedstrijd te Kamperzeedijk. De ontmoeting eindigde in een puntenverdeling, n.l. 19—19. De wedstrijd had het volgende verloop:

1. D. v. Enk—S. Jonkvorst	1—3
2. P. v. d. Steege—J. v. d. Meer	2—2
3. H. v. d. Steege—Th. Boon	0—4
4. S. Brouwer—S. Brest	4—0
5. E. J. Steel—R. Witvoet (één partij)	2—0
6. J. Selles—J. Timmerman	4—0
7. Joh. v. Enk—E. A. Lier	1—3
8. W. v. d. Vegte—H. J. Schoonewelle	1—3
9. C. Heutink—G. Stroctinga	2—2
10. G. Westra—G. Francken	2—2

Uitslag 19—19

Door de heeren E. J. Steel—R. Witvoet werd wegens tijdgebrek slechts één partij gespeeld. Alle andere deelnemers speelden twee partijen.

SCHAAP MET 5 LAMMEREN, (16 Mrt.) — Bij den heer J. Epaans „Noorde" bij Zwartsluis heeft zich 'n niet alledaagsch geval in de dierenwereld voorgedaan. Een schaap heeft n.l. 5 lammeren ter wereld gebracht.

AUTO IN DE SLOOT.

Zondagmiddag omstreeks 3 uur is, ter hoogte van Buisman's Fabriek te Zwartsluis, een luxe auto, waarin waren gezeten een 5-tal jongelui uit Meppel, in een naast den weg loopende sloot terecht gekomen. De inzittenden kregen geen letsel. De vermoedelijke oorzaak is te groote snelheid, waardoor de bestuurder de macht over het stuur verloor.

De wagen, welke licht beschadigd was, werd door een kraanwagen van Garage Greve uit Meppel gelicht en naar Meppel teruggebracht.

ZWARTSLUIS.

ERNSTIG GEWOND, (23 Mrt.) — Het zoontje van den heer K. Laansma, hoofd der schippers-school, is, terwijl hij zich liet meeslepen door een auto van de zuivelfabriek te Vollenhove, overreden. De wielen gingen den jongen over beide onderbenen, waardoor hij twee zwaar gekneusde enkels bekam.

DAMWEDSTRIJD, (23 Mrt.) — De Zwartsluizer damclub kreeg Woensdagavond de damclub Kamperzeedijk op bezoek tot het spelen van een vriendschappelijke wedstrijd. Er werd gespeeld aan 10 borden. Iedere deelnemer speelde 2 partijen. De uitslag luidde 28—12 in het voordeel van Zwartsluis. Als wedstrijdleider fungeerde de heer H. J. Schoonewille, voorzitter der Zwartsluizer damclub.

EINDSTAND DAMCOMPETITIE, (23 Mrt.) — Door de Zwartsluizer damclub werd de onderlinge competitie als volgt beëindigd: 1. S. Jonkvorst 3 gespeelde partijen, 24 winstpunten, 8 verliespunten; 2. J. v. d. Meer 7 part., 19 w.p., 9 v.p.; 3. S. Brest, 7 part., 18 w.p., 10 v.p.; 4. R.

Witvoet 8 part., 20 w.p., 12 v.p.; 5. J. Timmerman 6 part., 12 w.p., 12 v.p.; 6. E. A. Lier 8 part., 13 w.p., 19 v.p.; 7. H. J. Schoonewille 7 part., 9 w.p., 19 v.p.; 8. M. Droste 7 part., 8 w.p., 20 v.p.; 9. G. Franken 8 part., 11 w.p., 21 v.p.

Door den voorzitter, den heer Th. Boor werd niet aan deze competitie deelgenomen, terwijl enkele anderen deze niet hebben uitgespeeld.

C.D.U. (30 Mrt.). — Woensdagavond trad alhier voor de C.D.U. als spreker op de heer H. Posthuma, lid der Tweede Kamer, met het onderwerp: De boodschap der Chr. Dem. Unie in verkiezingstijd. Nadat dat den heer A. Peuk een gedeelte uit de H. Schrift was voorgelezen, opende deze de vergadering met gebed. De C.D.U., zoo zeide hij, wil allen voor allen en aller verantwoordelijk voor God, een geen verantwoordelijkheid voor den leider of groepscommandant. Spr. toonde aan, dat de Prov. Statenverkiezing van groot belang is. Verder behandelde hij het werklozenvraagstuk, de vernietiging van voorraden levensmiddelen, wanneer er te veel groeit, de politiek van dr. Colijn en tenslotte het premievrij staatspensioen.

De door enkele aanwezigen gestelde vragen werden beantwoord op duidelijke wijze. De tamelijk goed bezochte vergadering werd met dankzegging door den heer Posthuma beëindigd.

BEDRIJFSONGEVAL (23 Mrt.). — De houthandelaar en houtzager J. Appelo, heeft zich ernstig verwond aan een cirkelzaagmachine. O.a. werd het voorste gedeelte van een duim afgezaagd en verwondde hij zich voorts ernstig aan wijsvinger en middelvinger. Dr. van Muiswinkel verleende heelkundige hulp.

Marshall bomen: Een nieuw fruitras....? Nee een oud verhaal

Naast de boerderij van Jouk Lok (Jouk van Lamme) op Havezatherweg 2 is een graslandje met een paar oude fruitbomen. Die fruitbomen hebben een verhaal: het zijn Marshall bomen. Dat is geen fruitras maar een oorlogsverhaal. Jouk vertelde mij in 2010 het verhaal van die fruitbomen. Nog voor hij van de boerderij is weggegaan, waar hij 88 jaar heeft gewoond.

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog werden ter verdediging tegen de oprukkende geallieerden grote delen van Nederland onder water gezet door het openen van sluizen, stopzetten van bemaling en opblazen van dijken. De Duitsers hadden goed rondgekeken en geleerd dat Nederland reeds eeuwenlang zich met waterlinies tegen vijanden verschanste. In Overijssel

werd 16.000 hectare land onder water gezet. De sluis Beukers werd onder bewaking van Duitse soldaten opengezet en zo liep het lage land rond Wanneperveen, Giethoorn en Belt Schutsloot onder water. De Veneweg was niet meer toegankelijk voor de geallieerde oorlogsmachine. In Belt Schutsloot bleven de mensen zo goed en zo kwaad als dat ging in hun huizen wonen. Die huizen lagen meestal net boven het water, je kon de punter afmeren aan de voordeur.

Na afloop van de Tweede Wereldoorlog lag Europa in puin. In de titanenstrijd tussen Nazi Duitsland en de geallieerden was de economie tot stilstand gekomen. De Amerikaanse generaal en later minister van buitenlandse zaken Marshall kwam in 1947 met een plan om de Europese economieën te moderniseren en weer vlot te trekken. Stalin weigerde hulp maar voor West Europa kwam een omvangrijk hulpprogramma op gang waarbij Nederland voor meer dan een miljard dollar aan hulp heeft gekregen. Voor inflatie gecorrigeerd is dat nu 10 miljard dollar. En zo kreeg Jouk een paar fruitbomen die hij op zijn landje kon planten ter vergoeding van de geleden oorlogsschade. In het hele dorp hebben mensen die fruitbomen gekregen. Ik denk dat het vooral een morele opkikker was want zowel Jouk als de economie van Belt Schutsloot zullen er weinig economisch baat bij hebben gehad. Op verschillende plaatsen langs de Schutsloot zie je oude fruitbomen staan, grote kans dat die van de Marshall hulp zijn. De perenboom van Jouk is intussen gesneuveld in de vooruitgang.

Bij Tom Krikke staat nog een oude goudreinet waarvan de stam zo hol en verrot was dat de boom op 1.5 meter hoogte is afgebroken. Maar op de holle onderstam groeit hij gewoon door en produceert na 70 jaar nog steeds appels. Tom houdt de boom in ere, hij heeft de holle onderstam gespalkt.

Generaal Marshall is in 1959 overleden, hij kreeg een Nobelprijs voor zijn vredesplan. Zijn goudreinet staat nog op het erf van Tom, een levende getuigenis van de Amerikaanse inspanning om vrede in Europa te brengen. De tand des tijds heeft de boom aangetast maar er zit nog steeds leven in en er komen mooie grote goudreinetten aan.

De Marshall boom is dus niet een nieuw ras maar een oud verhaal.

Opgeschreven door Jan Bus

Stoofpeer van Jouk

Omstreeks de eeuwwisseling verscheen een gedicht:

Het

van Zwartsluis

J is de Jongelingsvereniging

Bij de letters C en G noemden wij al het bestaan van de afgescheiden kerk. Een van de predikanten, ds. W.F. Postmus, die in mei 1871 zijn intrede deed, nam reeds in november van hetzelfde jaar het initiatief tot de oprichting van een gereformeerde jongelingsvereniging. De doelstelling werd als volgt omschreven: Jongemannen tot Christus brengen en het onderzoeken van Gods woord en de belijdenisgeschriften. Het werd een vereniging op Gereformeerde grondslag. Kortweg J.V. op G.G. en kreeg de naam "Gideon" naar een bekende leider, een z.g. richter uit het Oude testament van de Bijbel.

Als "Gideon" op het gereformeerde erf twee jaar bezig is, wordt op initiatief van dominee A. van de Flier de hervormde jongelingsvereniging "Christofilus" opgericht.

Ook hier een omschrijving van het doel: het bezig zijn elkaar te vormen in Gods Koninkrijk. Uit de notulen van beide verenigingen in de beginjaren noteren we dat de "Sluuziger karmse" een probleem van wereldformaat was. Dieper nog o.a. de vraag waarom God de boom der kennis des goeds en kwaads had geschapen.

Het lijkt allemaal zo geleerd en men kan er thans wat meewarig overdoen, maar men mag niet vergeten dat al deze studies niet zonder vrucht zijn gebleven. Het zou ons niet moeilijk vallen tientallen namen te noemen van personen, die dankzij deze vorming tot dienstbaarheid kwamen, van zowel in kerk, staat, als maatschappij. We noemen in dit verband functies als ouderling, diaken, gemeenteraadslid, bestuurder in vakorganisaties, enz.

We moeten hierbij goed bedenken dat gesproken wordt over een periode van ongeveer 85 jaar, ofwel, vier geslachten.

Jaarfeesten en uitvoeringen waren in die tijd hoogtepunten in het uitgaansleven. Door afgevaardigden werden voor allerlei doelen verre tochten gemaakt.

Kaderleden van "Gideon" en "Christofilus" waren veelal ook meester op de zondagscholen. Zelfs vanuit Zandtbelt en Schutsloot, en vanuit Kolderveen, werd een beroep op deze mensen gedaan. In later jaren werd het voorbeeld om in verenigingsverband aan schriftstudie en maatschappijvorming te doen, ook door jonge vrouwen gevolgd.

Bij de hervormden ontstond de meisjesvereniging "Martha en Maria" en bij de gereformeerden "Kennen en belijden".

Vanuit "Christofilus" werd de muziekvereniging "Excelsior" opgericht. Bij haar 25-jarig jubileum werd een concours georganiseerd. Niet lang daarna ging dit korps op in "Voorwaarts."

"Gideon" vergaderde vroeger in de oude Christelijke Gereformeerde Kerk aan de Nieuwe Sluis. Na de bouw van "Vrede" in 1912, werd dit de vergaderplaats. Als nevenactiviteit had "Gideon" ook een uitleenbibliotheek om verantwoorde ontspanningen te bieden.

"Christofilus", en ook andere verenigingen, hadden voor hun bijeenkomsten de beschikking tot het Gebouw voor Christelijk Belangen. Dit is in 1964 afgebroken bij de bouw van het nieuwe postkantoor. Sindsdien is "Het Trefpunt" hun onderkomen.

Zoals bijna overal in het land gingen ook hier de jongelings- en meisjesverenigingen samen. In de laatste jaren doet zich het verschijnsel voor dat jongelui van rond de 17 jaren, zich in verenigingsverband niet meer bezig houden met bovengenoemde activiteiten. Ligt dit aan het verwijden van de horizon, andere recreatiemogelijkheden, of voortgezette studies? Een feit is dat verenigingen van toen tot het verleden behoren en geschiedenis zijn geworden. Winst of verlies? We laten het oordeel graag aan onze lezer over.

Bestuur en redactie Sluziger Kroniek
wensen u prettige kerstdagen
en een gelukkig,
gezond 2019.

Foto winter 1963-1964

De geschiedenis van de molen van Zwartsluis

In het jaar 1729 werd in Zwartsluis de korenmolen 'Eben Haëzer' gebouwd wat betekent: Tot zover heeft de Heere ons geholpen. De molen is vermoedelijk gebouwd op de plek waar eens het bastion Fortresse Zwartsluis stond. Achter deze molen stroomde de vestinggracht welke in verbinding stond met het Meppelerdiep en het Zwartewater. Zwartsluis ligt in een laagveengebied en destijds werd er vrij veel koren verbouwd.

De molen is gebouwd door Roelof Jans Mulder (zijn naam of beroep) en op 11 februari 1750 koopt Hendrik Appelo hem over met alles wat erbij hoort, ook het woonhuis voor f 4750,-. In 1753 koopt Appelo ook nog twee huisjes die ernaast staan van Roelof Jans Mulder voor de prijs van f 525,-. Zo kwam alles, de molen en zijn naaste omgeving, in handen van Appelo. In een akte van 20 juni 1749 verschenen alle bakkers van Zwartsluis, Hendrik Morre, Coert Bruins, Jan Eggen, Jan Jansen Backer, Geert Hermans, Derk Andries Claas van de Meulen, Jan Tuitman, Peter Claas Cortoever, Jan Smit, Lucas Wichers, Abraham van Gladbach, Herman Jans Doosjes en Arien Barteld de Wilde, voor de rechter. De rechter was de heer Kalkensteyn. Ze verklaarden onder ede dat ze allemaal deze molen als hun vaste molen zouden kiezen en geen koren lieten malen door een andere molen dan deze molen in Zwartsluis. Er waren in die tijd veel bakkers in Zwartsluis. In 1880, dus 130 jaar later, verkoopt de familie Appelo de molen voor f 5250,-, dus voor weinig meer dan dat ze er toentertijd voor betaald hadden, aan de molenaar Julius Bernardus Varwijk. De akte van verkoop was opgemaakt door de notaris van Zwartsluis, Egbert van Beusekom.

De familie Varwijk kwam oorspronkelijk uit de Duitse plaats Lingen waar ze ook al molenaar waren. Een tak van de familie trok naar Nederland, naar Wierden. In deze plaats in 1845 werd Julius Bernardus geboren. Van Wierden trok de familie naar Dedemsvaart waar ze ook weer een molen onder de naam Varwijk lieten draaien. Julius Bernardus was op een leeftijd gekomen dat een eigen bedrijf hem wel lokte en toen hij hoorde dat in Zwartsluis een molen met toebehoren publiekelijk verkocht zou worden trok hij erop af, bekeek de zaak eens goed, deed een bod en zo werd hij de nieuwe eigenaar. De molen was een druk beklante zaak toen de familie Appelo hem verkocht.

Onder leiding van Varwijk deed de molen het ook uitstekend, er waren ook wel moeilijke tijden maar desondanks ging het toch steeds bergopwaarts. Het was vaak een gezellige drukte in en rond de molenbelt. Boeren brachten het graan om het te laten malen en haalden het later weer op. Ook voor de consumptie voor de bakkers werd er nog steeds druk gemalen. Het graan werd ook thuisbezorgd. Dat gebeurde door de heer R. Hammer die vanaf 6 maart 1916 in dienst kwam. Hij heeft uiteindelijk 40 jaar voor vier geslachten Varwijk gewerkt. Het bezorgen gebeurde met paard en wagen. Een wagen met witte paarden. Bij een molenaar horen nu eenmaal witte paarden vond molenaar Varwijk en zolang dat mogelijk was heeft hij zich daaraan gehouden. Met zware vrachten reed de wagen door de omgeving waar de witte paarden een bekende verschijning werden. Men kende de molenaarswaggen in Ambt-Vollenhove, Stad-Vollenhove, aan de Velde en verder overal in de omtrek. Naar Belt-Schut-sloot werd het meel per punter gebracht.

Tot aan 1905 was het een windmolen. In de molen draaiden de molenstenen rond als de wind het mogelijk maakte het graan te malen.

In 1882 werd de opvolger van het bedrijf geboren, namelijk Gerardus Hendrikus. Julius Bernardus dreef aanvankelijk de dorpsmaalterij op dezelfde voet als zijn voorgangers het al anderhalve eeuw hadden gedaan. Toen Gerardus Hendrikus in de zaak kwam en mede-firmant werd kwamen ze tot de conclusie dat het tijd werd dat de bakens verzet moesten worden. De wind was weliswaar een kosteloze en gewaardeerde medewerker maar er viel geen peil op zijn grillige karakter te trekken. In de molen bleek men langzamerhand niet genoeg te hebben aan de kracht, die de wind opleverde. Het was slechts mogelijk het bedrijf goed rendabel te houden wanneer de molen altijd zou draaien. Het ultramoderne van die tijd, de motor, was eigenlijk een veel betrouwbaardere stuwkracht. Er werd niet lang gearzeld dus werd er in 1905 een petroleummotor aangeschaft die de windkracht zou helpen. Maar deze aankoop bleek niet echt een goede vooruitgang. Als er wind was liep de motor en was er geen wind dan was de motor met geen mogelijkheid op gang te krijgen. Het was gewoon als hij het niet deed en ongewoon als hij het wel eens een keer deed.

Het gevolg was dat in 1929 de petroleummotor werd afgeschaft en men tevens van de windkracht afscheid nam. De wieken werden afgebroken en er werd overgestapt tot elektrische aandrijving. Met elektrische aandrijving kon het bedrijf constant werken, men kon erop vertrouwen, tenminste in veel grotere mate dan op de petroleummotor. Er werden twee elektromotoren aangeschaft, een van 7? en een van 20 pk. Met dit besluit was de fa. Varwijk een van de eerste molenaarsbedrijven die op de elektriciteit overstapten en het bedrijf is er wel bij gevaren. Ondanks de crisis ging het nu richting uitbreiding. Inmiddels kreeg in 1924 Gerardus Hendrikus het roer in handen van het drukke bedrijf omdat vader Julius Bernardus was overleden.

In 1932 werden de molenstenen afgeschaft die plaats maakten voor de hamer-molen. Het ging nog steeds goed met de zaak en in 1935 werd de maalterij een handelsonderneming die ook aan wederverkopers leverde. In 1938 werd begonnen met de fabricage van veekeuken en de omzet van dit product is sindsdien boven die van andere producten van het bedrijf gaan steken. Vanaf toen was dit de hoofdzaak van Varwijk's bedrijf. In 1952 had weer een Julius Bernardus de leiding in handen. Hij breidde de zaak uit tot veevoederfabriek 'Salland'. In 1956 is de romp van de molen afgebroken. De fabriek werd steeds meer uitgebreid, er kwamen 30 elektromotoren met een gezamenlijke capaciteit van 360 pk. In 1958 kwam een 17 meter hoge, 8 meter lange en 5 meter brede ijzeren silo op de dikke muren van de oude molen. De 4e generatie heette

weer Gerardus Hendrikus en na zijn overlijden in 1980 hebben zijn beide zusters Greet en Anneke het bedrijf nog enige jaren gerund tot 1989. Daarna is de veevoederfabriek met het gebouwencomplex overgegaan naar de handelsonderneming UTD. In november 1989 werd de silo ontmanteld en de molenromp uit 1729 kwam nog weer even te voorschijn. Er bestaat nog een stuk balk uit de oude molen waarin het jaartal 1729, het bouwjaar is, uitgesneden.

Corina Berens

Verzameld uit verschillende artikelen uit het archief Driessen.

Openbare diensten

De openbare orde

Roode Roede, Armenjager of Amptsdienaar, drie namen, naar het schijnt voor één en dezelfde functionaris: bewaker der openbare orde.

De oudste vermelding vindt men in de Zwartsluizer gemeenterekeningen van 1661, wanneer men de elf kannen bier die men heeft verteerd "toen wij Plicke tot rooroede aannaemen" onder de uitgaven noteerde.

In 1686 wordt de betaling van het salaris van de rooroede vermeld: twee gulden en tien stuivers per kwartaal.

Over de werkzaamheden van Plicke en van zijn opvolgers lezen we weinig of niets, met name troffen we geen aanstellingsdocument aan. De hoogte van het salaris maakt wel duidelijk dat de functie slechts een deeltijdbaas was. We lezen in 1745 dat Klaas de Roode Roe werd beloond voor het "bieten hakken". Wanneer in 1790 Hermen Groenewoud bedankt voor zijn baan en dan Andries Joosten benoemd wordt, luidt diens opdracht te handelen "als de noodzakelijkheid van ongestoorde godsdienst (oefening) en welgeordende politie dezer plaatse mogt komen te vereischen".

De enige ons bekende keer, dat hij optrad, is in het eerder beschreven conflict over de kalktonnen. Dan komt op een zekere dag de Drost, geassisteerd door de Bierdragers en Rode Roede met zijn pander om de leshuizen te inspecteren;

vanuit Hasselt komen dan aan de Nieuwe Sluis voor hetzelfde doel de pander van de Hoogschout met enkele soldaten en de Rode Roede uit Hasselt.

Het ambt kwam nog eens uitvoerig ter discussie als er een kleine prestigeslag woedt tussen het Buitenkwartier en de Schans over het recht van benoeming (en andere zaken). In maart 1766 werd een rapport over de ingekomen requesten van de volmachten, gecommiteerden en rotmeesters van het Buitenkwartier besproken. Men vroeg te willen bewerken dat de Burgemeester van de Swartesluys werd opgedragen "om het bij de aanstelling van een Rode Roede tezamen over de geheele Swartesluys te laten verblijven" en dat de burgemeesters als vanouds in de aanstelling met die van het Buitenkwartier, op approbatie van de Drost moeten samenwerken, met order om zo'n aanstelling in het vervolg niet weer op eigen autoriteit, buiten voorkennis van de volmachten te ondernemen of –anders- dat het hun (de gevolmachtigden) mocht worden toegestaan en zij gerechtigd zouden worden om op eigen kosten ten algemene dienst en gerief der ingezetenen een nieuwe Roode Roede aan te stellen en voor hun rekening in dienst te nemen. Ridder en Steden beslisten dat ditmaal de aanstelling die door de Burgemeesters alléén is geschied, gehandhaafd blijft maar dat "in het vervolg de aanstelling van een amptsdienaar zal worden gedaan door de Burgemeesters en volmagten van het Buitenkwartier te samen...". De verdeling van de salariskosten (toentertijd als "uitsetting" aangeduid) zal voortaan uitsluitend in overleg tussen burgemeesters en vier volmagten van het Buitenkwartier worden vastgesteld.

Zulks met verwijzing naar het "Regeeringsreglement" van 1703 en dat toentertijd was vastgesteld krachtens besluit van Ridd. En st. als "een accoord (...) tusschen die van Binnen en Buiten ingezetenen aan de Swartesluys..." waarvan de afspraak over de verkiezing van een Roode Roede een onderdeel is.

Dit voor ons niet geheel heldere antwoord bleek al in 1767 voor de Burgemeesters puzzels op te leveren. Het antwoord van Ridder en Steden op hun requesten maakt duidelijk dat de Roode Roede die "immers voor de Schans en het Buitenkwartier was", door Burgemeesters én volmachten zou blijven verkozen (en betaald). Dat de laatste afspraak nu ernst was bleek uit een proces in 1768 voor de Drost van Vollenhove, waar twee Burgemeesters en twee volmachten aanwezig waren, om de weigeraars te woord te kunnen staan. Zes, met name genoemden "die onwillig zijn hare quoten te betalen" waren opgeroepen doch niet verschenen. Het ging om bedragen van 8 tot 12 stuivers per persoon per jaar. Het hoogaderlijk gerigt veroordeelde "dientengevolge (gedaagden) in de betaling, een ieder van zijn agtersteedige (...), en sullen dese lue een ieder boven zijn verschuldigde moeten betalen nog

eene gelijke somme tot goedmaking der aangewende kosten"Mocht deze boete de gemaakte kosten niet dekken, dan kon het resterende"(...) uyt het overschot dat er reeds van de gecollecteerde (=ingezamelde) penningen tot het tractement enzovoorts des amptsdienaars voor hande is...(gevonden worden) en bij verdere weijgeringh (zou men) door middel van parate executie (het bedrag) kunnen invorderen...."

Het door de Drost gewenste overleg tussen Buitenkwartier en Schans kwam inderdaad van de grond: in 1770 was meester Santink als dienaar van de Burgemeesters aanwezig toen de Burgemeesters en de volmachten het register van de invordering, door de gemeente, van het salaris van de amptsdienaar, Kornelis Hensen, samenstelden. Bij die gelegenheid at men brood en bokking!

Af en toe duiken andere ordebezoekers op: incidenteel of permanent. In 1715 gelastte de Drost van Vollenhove dat in de Fortresse en in het Buitenkwartier "ieder in den sijnen, vier manspersonen, en voorsien met goed geweer, om des naghts te gaan door de plaats en (te) patrouilleeren en te beletten dat er geen straatschenderijen en andere insolentiën (=onbeschaamdheden) geschieden; en in cas (= geval) iemand op krijgende dieselve aanstonds in goede verseekering te houden en soo sig tegen haar kooft te oppeneeren en geweld te bedrijven, zullen sij onbeschroomd geweld met geweld te verlenen".

Wat de reden van deze versterking van het gezag was, wordt niet duidelijk. Misschien was er een verband met rellen tijdens de kermis. Immers bij die gelegenheid is er meermalen sprake, ook later van nachtwakers. Naast deze incidentele nachtwakers verschijnt in de loop van de 18e eeuw de figuur van ratelwacht in de archivalia. De functionaris van 1797, Coenraad Hopman, beantwoordde de vraag of hij een aanstellingsbrief had met neen. Hij werd toen bij "provisie gecontinueert" op het gebruikelijke salaris dat hij maandelijks bij de ingezetenen der fortresse naar de aanslag op de huizen gemaakt, volgens daarvan zijnde lijst, te beuren. Tot zijn overige "bedieningen" behoorde het schoonhouden van de kerkgoet; het wegbrengen van vuilnis in het plaatsmestgat en dat met een kruiwagen van plaatswegen verkregen; en het vuil dat achter de wal wordt geworpen op te rapen en in genoemd mestgat te brengen. Verder moest hij alle zaterdagenachtermiddag met die kruiwagen al de straten van de fortresse doorrijden en alle hoopjes vuil, zowel die door de burgers mochten zijn bijeengeraapt en op de hoeken der straten zijn gelegen, opnemen en eveneens in het genoemde mestgat brengen en dat voor het gewone tractement van f 20,- per jaar. De betaling van het hakken van ijsbijten werd afzonderlijk vergoed.

De indruk ontstaat dat het ambt van rode roede iets deftiger was dan dat van ratelwacht. Maar onder bijzondere omstandigheden was het verschil aanzienlijk minder. In 1770 hielp ook Cornelis Henzen, ambtsdienaar bij het verzorgen van troepen die op het punt stonden te vertrekken; hij werd ook betaald voor de verzorging van de brandspuit; en zowel hij als de ratelwacht Coenraad Hopman, verrichtten buitengewone wachtdiensten in oproerige tijden (1787). Nadrukkelijk wordt enkele malen vermeld dat de nachtwaker Coenraad Jurriens wordt betaald voor "grijze pijp etc. tot een rok".

Uit Foliant L., betrekking hebbende op de Nieuwe Sluis vernemen we iets over de handhaving van de orde aldaar. Er is sprake van amptsdienarsgeld, zonder opgave van de naam van diegene die dit ontving. Kaspar Hendriks wordt als "stille wacht" aangeduid, of "stille wacht in huis". De betekenis ontgaat ons. Daarnaast werd betaald voor de door de Swartsluys aangestelde amptsdienaar Hermannus Monis. In 1807 krijgt de amptsdienaar een nieuwe hoed en een kermisfooi. De post amptsdienaar komt nog in 1810 voor. Het salaris werd door enkele notabelen bijeengebracht; mensen van wie sommigen ook leningen aan de overheid verstrekten. In deze periode (1807-1810) is ook nog sprake van een (eigen) amptsdienaar Hendrik Roelof, in de discussie over diens uniform.

Overgenomen uit het manuscript van Zwartsluis, een groot en deftig dorp.

*Jan met Door,
zijn vrouw*

Via Zwartsluis naar Belt-Schutsloot

Deze keer een interview met Jan de Jonge (Jan van Door). Getrouwd met mijn nicht Doortje, is Jan geen onbekende voor mij. Ik spreek beiden regelmatig en veel van onze gesprekken gaan over stamboomonderzoek van wederzijdse families.

'Roelof en ik (tweeling) zijn geboren als oudsten in een gezin van vijf kinderen,' vertelt Jan. 'We woonden op het Westeinde, aan de rand van Zwartsluis, maar brachten als kinderen veel tijd door bij opa Jan en opoe Henne (de Jonge-Klaver) in Belt-Schutsloot. Achteraf om moeder te ontlasten. Va bracht ons dan ook regelmatig zaterdags en in de vakanties naar de Belt toe. En altijd zo rond een uur of zes, want hij wilde als een van de eersten in de kragge zijn. Opoe speelde daardoor een belangrijke rol in ons in ons leven. Ik herinner me haar als een meevende vrouw, lief en heel zorgzaam. Vaak hoor ik haar in gedachten nog zeggen: "Pak de karbies maar jonges. Dan ku-j eem een stoete halen bij Lubben." Geld kregen we niet mee, want het brood werd opgeschreven.

Toch was boodschappen doen voor ons een hele verantwoording. Pas later begrepen we dat na een zomer van hard werken, de boodschappen van dat afgelopen jaar afbetaald werden.'

Jan wijst naar de foto van opa en opoe de Jonge die voor hem op tafel ligt. 'Opa was seizoenarbeider. Behalve visserman, sneed hij riet en werd er turf gestoken. Daarbij had hij ook vee: 3 koeien, 2 geiten en een varken.

De koeien stonden 's zomers soms in een weiland vlak onder Zwartsluis. Opa en opoe gingen daar roeiend met de boot naar toe en wij mochten mee en hielpen dan door met takjes de vliegen boven de koeien weg te slaan. Voor ons een hele serieuze opdracht. Een varken slachten was altijd een heel spektakel. Hendrik Slagter (van 't café) slachtte het varken en kwam de volgende

dag terug om af te hakken en het vlees te verdelen. Een stevige borrel volgde. Voor het worsten maken werden de darmen door de vrouwen in de Arembergergracht gespoeld en van binnen schoon geschrapt. De blaas mochten wij hebben. Die lieten we opdrogen, bliezen het op met een rietje en kregen daardoor een bal om mee te spelen.

Als Roelof en ik niet naar school hoefden, bleven we langere tijd op de Belt. Wij sliepen in de andere bedstee met de deur op een kier. Zodra wij lagen gingen opa en opoe ook naar bed. 'Nacht Jan.' 'Nacht Henne,' hoorden we ze dan zeggen.

Opoe stond 's morgens altijd als eerste op om de kachel en het fornuis op te

| *Met het pontje*

rakelen. Briketten hielden 's nachts het vuur gaande. Opoe legde turf bovenop de nagloeiende briketten en als de melk voor de brij kookte kwam opa uit de bedstee. Zo was de rolverdeling.

Een behulpzame en alerte vrouw, onze opoe. Als opa terugkwam van het vissen hoorde zij aan de roeislagen dat hij het was en stond ze hem, met de stik in haar handen, op te wachten zodat hij de boot vast kon leggen. Het was ons, kinderen, ten strengste verboden om in die boot te gaan zitten spelen, de boot was heilig. Vissen in de punter mochten we daarentegen wel weer. Omdat ze in het laatste huisje woonden, zette opoe vaak passanten over met de boot. Dan hoefden die personen niet terug te lopen naar het pontje dat toentertijd voor de overgang op de Arembergergracht zorgde. Als wij er waren, hielpen we mee en kregen soms een dubbeltje als beloning.

De stilte 's morgens vroeg, ik denk er nog vaak aan. Je kon de trein naar Steenwijk horen rijden, paarden lopen bij St Jansklooster.

Wat in mijn herinnering gegrift staat is, dat opoe een kastje had waarop een dubbele rij trouwfoto's stonden. Om de week verruilde ze de volgorde en mochten de achtersten weer vooraan staan. Ze vond dat iedereen dezelfde aandacht verdiende en wilde niemand te kort doen.

Jan pakt een andere foto erbij. 'Behalve bij opoe en opa an de Grachte, brachten we ook veel tijd door bij onze andere grootouders; Roelof met Aole Jonkman.

| *Opa en opoe Jonkman*

Die hadden een boerderij aan de Belterweg. Ook de vrijgezelle ooms, Piet en Jan, woonden nog thuis. Oom Piet had meer geduld met ons dan oom Jan, al gaf de eerste later wel eens aan dat hij ons soms strontzat was. Van oom Piet mochten we op 't Wiede zeilen en we maakten het zeil van een koedek. Dat is een kleed dat 's winters over de koeien gegooid werd.

Ook leerde hij ons om met stokjes, een stuk touw en een vishaak, stikkies te maken. Daar deden we een worm aan, en zetten dit langs de rand van 't Wiede om zo paling te vangen.

Indrukwekkend vond ikzelf de opdraaibare grammofoon met een grote hoorn. Noem het kindereigen, we konden het niet laten en staken vaak, ook al mocht dat niet, ons hoofd in de hoorn om de muziek duidelijker te horen.

Met opa Roelof mochten Roelof en ik vaak mee naar het akkertje vlakbij het Dirkswiede, waar hij een moestuintje had. Sociaal als hij was, gooide hij soms op de terugweg wortels bij iemand op de wal waarvan hij dacht dat ze het nodig konden hebben.

Logeren was niet alleen pret, we moesten ook aanpakken, onder andere meehelpen op het hooiland.

Opa Jonkman had koeien. Jan had koeien. En Piet had koeien.

Vaak hielpen we met het verweiden van het vee op de bok of een vlet, voor ons een hele belevenis.

En we keken toe hoe oom Piet ruuders (jonge eenden die nog niet konden vliegen) doodsloeg door ze een klap op de kop te geven. Dan hadden ze weer een paar dagen vlees. Tja, zo ging dat vroeger.

Opoe zie ik nog zo zitten. Bij het fornuis om voor het eten ten zorgen, haar handen gevouwen in haar schoot.

Achter in de stal hing een hokje waar een tortelduif in zat. Als de duif koerde kreeg je regen. Een oude weersvoorspelling.

Wat me trouwens altijd bijgebleven is de plee die zich achter in de stal bevond.

Om daar te komen moest je door het stikdonker. De houten pleeplank bestond uit twee gaten. Je kon dus tegelijkertijd met z'n tweeën je behoefte doen. Er zat geen deur voor, het uitzicht was wijds, de geuren doordringend. Je kon de koeien horen loeien en de varkens knorren. Voor die stalgeluiden was ik als kind hartstikke bang. Maar ja, als je hoge nood had moest je gebruik maken van die plee.'

We hebben het over de veranderingen door de jaren heen. Rituelen en de traditionele gebruiken.

'De zondagse kerkgang was zo'n vast ritueel. Opa en opoe de Jonge verlieten als eerste het huis, de twee andere burens met hun gezinnen sloten aan en zo voeren ze met de boot de gracht over naar de overkant, de Vaste Belterweg.

Daar volgden die bewoners en achter elkaar liepen we in een lange rij over het smalle pad naar de kerk. Opoe droeg de kneepiesmusse en opa, zoals het betaamde die dagen, zijn zondagse pet. Wij liepen op onze zondagse schoenen.

Omdat wij zoveel tijd op de Belt doorbrachten, deden we ook mee met het traditionele nieuwjaarswensen op 1 januari. Huis aan huis riepen we bij de achterdeur: 'Zeeg'nd ni'jjaor,' en kregen een kleinigheid. Maar Roelof en ik, als niet Beltiger kinderen kregen wel regelmatig de opmerking: 'Zo, Sluuzigers, bin jullie d'r ook weer bi'j?'

Deze laatste traditie bestaat al jaren niet meer. Ons gesprek komt op oudejaarsdag en de jaarlijkse gondelvaart.

'Carbid schieten deden ze op oudejaarsdag altijd op de Stad. Eerst met het deksel op de melkbus, later met een bal. En op oudejaarsavond het traditionele slepen. Met een voorkeur voor bruggen, waarbij ze van sommige de planken dan rechtop zetten. Of een boot in plaats van planken. Achteraf misschien niet altijd ongevaarlijk. Toch gebeurde er nooit iets.

Wat de gondelvaart betreft, ik kan me daar niet zoveel van herinneren. Wat me wel bijgebleven is, is de bok waarop de muziekvereniging zat, varende op 't Wiede en weer terug. Gevolgd door een paar versierde punters.

Wat ik nog wel weet, en als een belevenis ervaren heb, dat er eindelijk openbare straatverlichting op de Belt kwam. Het moment dat de lantaarnpalen 's avonds in 't schemer aansprongen. Wat waren de inwoners blij, niet langer meer in het donker op de smalle paden en over de bruggetjes. Ter ere daarvan maakte muziekvereniging Excelsior een rondgang door het dorp.

Zo zijn er nog veel herinneringen, we zouden nog uren kunnen praten. Maar we eindigen bij het stamboomonderzoek.

'Getallen in een stamboom zijn belangrijk,' zegt Jan bedachtzaam. Uit de stapels papieren die voor ons op tafel liggen laat hij mij de stamreeks van zijn kleinzoon zien. 'Na lang speuren ben ik omstreeks 1610 op de Santbelt terecht gekomen. Ook Beulake speelt hierbij een belangrijke rol.

Wat me intrigeert zijn de verhalen die erachter (kunnen) zitten. Zoals Jan Post, hij is geboren omstreeks 1659 en is zich later Jan Jans Post de Jonge gaan noemen. Wat kan daar de reden van zijn geweest? En zou de bijnaam Possies daaruit voortgekomen (kunnen) zijn? Maar iemand anders heeft er misschien een andere verklaring voor.

Doortje Stam

PRIVACYVERKLARING VAN DE HISTORISCHE VERENIGING ZWARTSLUIS

(verder te noemen HVZ)

Zwartsluis, december 2018

De HVZ is gevestigd in Zwartsluis en ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 40062490. Deze privacyverklaring vormt een nadere uitwerking van de statuten in het kader van de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Deze privacyverklaring omschrijft welke persoonsgegevens de HVZ verwerkt en voor welke doeleinden deze persoonsgegevens worden gebruikt.

1. GEBRUIK VAN PERSOONSGEGEVENS

1.1 De HVZ verwerkt (mogelijk) hierna genoemde persoonsgegevens van u, Indien u:

- a. Zich inschrijft/aanmeldt als lid van de HVZ.
- b. een lidmaatschap of dienst afneemt bij de HVZ (zoals onze kroniek en evt. andere aankondigingen).
- c. Contact met ons opneemt (bijv. via e-mail of telefonisch e.d.)

1.2 De HVZ verzamelt (mogelijk) de volgende gegevens:

- a. voorletters en naam
- b. adres
- c. postcode
- d. woonplaats en
- e. telefoonnummer.

1.3 De HVZ kan deze gegevens gebruiken om:

- Het verstrekken van onze uitgave de Sluziger Kroniek – en voorts voor het doorgeven van voorlichting (informatie).

2. INFORMATIE, WIJZIGING EN BEZWAAR

U kunt contact opnemen met de HVZ per e-mail: info@historiezwartsluis voor: a. meer informatie over de wijze waarop de HVZ de persoonsgegevens verwerkt. B. vragen naar aanleiding van deze privacyverklaring. C. inzage in de persoonsgegevens die de HVZ met betrekking tot u verwerkt. D. bezwaar tegen het gebruik van uw gegevens door de HVZ.

3. BEVEILIGING VAN UW GEGEVENS

- 3.1 De HVZ zal uw gegevens uitsluitend gebruiken voor de in deze privacyverklaring genoemde doeleinden en ze niet langer bewaren dan noodzakelijk is.
- 3.2 De HVZ treft adequate technische en organisatorische maatregelen om uw gegevens te beveiligen.

4. DERDEN

- 4.1 De HVZ zal uw gegevens niet zonder uw toestemming aan derden verstrekken.
- 4.2 De HVZ verstrekt uw gegevens niet aan derden dan genoemd in Artikel 4.1, tenzij u daarvoor uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven of daartoe verplicht is op grond van de wet of een rechterlijke uitspraak.

5. WIJZIGINGEN

Het kan voorkomen dat deze privacyverklaring in de toekomst wordt Gewijzigd. Wij raden daarom aan deze verklaring regelmatig te raadplegen.

De **Sluziger Kroniek** is het verenigingsorgaan van de **Historische Vereniging Zwartsluis**. Het verschijnt in de regel driemaal per jaar: in april, september en december. De redactie ontvangt graag kopij voor het blad van of via leden van de vereniging; in te zenden naar het correspondentieadres of het e-mailadres van de vereniging (zie onder).

Bestuur van de vereniging: Cees Berens, *voorzitter*
Geke Francoise, *secretaris*
Martin Schuite, *penningmeester*
Jan Schraa, *ledenadministratie*
Thijs Oosterhof, *archiefbehoer*

Redactie Kroniek: Geert Doosje, *eindredacteur*
Corina Berens
Geke Francoise
Thijs Oosterhof

Ereleden: Z. Dekker-Schurink
J. Ridderinkhof

Correspondentieadres: Historische Vereniging Zwartsluis
Handelskade 25
8064 DV Zwartsluis

Email: info@historiezwartsluis.nl

Website: www.historiezwartsluis.nl

Contributie: € 15,- per jaar
€ 17,50 per jaar voor buitenleden

Bankrekening: IBAN: NL91 SNSB 0940 9022 06
BIC: SNSBNL2A SNS BANK NV
T.n.v. Penningmeester HV Zwartsluis
Tel. nr. Penningmeester 038 3866228

De penningmeester verzoekt u bij het overmaken van de contributie ook uw adresgegevens te vermelden.

Verantwoordelijkheid Kroniek

Aan de artikelen en rubrieken wordt de grootst mogelijke zorg besteed. Door de redactie wordt geen enkele aansprakelijkheid aanvaard omtrent onjuistheden en/of fouten in door derden aangeleverde artikelen. Zij behoudt zich het recht voor artikelen zonder opgave van redenen in te korten of tekstuele wijzigingen aan te brengen.

Het overnemen van welk deel ook van de inhoud van de Kroniek of van foto's is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

